

Doc. dr. sc. Anton BOZANIĆ (Omišalj)

Crkvene prilike na otoku Krku u vrijeme nastanka Nacrta hrvatskog Ustava

Obraćajući se cijenjenom slušateljstvu ovom prigodom htio bih ukratko istaknuti samo nekoliko važnih točaka za razumijevanje cjelovitog društvenog i crkvenog stanja kod nas u vrijeme nastanka hrvatskog Ustava.

***

Krk dijelio sudbinu cijele Hrvatske. Otok Krk i Krčka biskupija u proteklom su razdoblju dijelili sudbinu cijele Hrvatske. Iako nekome može izgledati da otoci, u ovom slučaju se odnosi na Krk, predstavljaju izoliranu sredinu koja nije u središtu općih događanja, dapače jedna ovakva sredina poput Krka može još dublje u sebi zaživjeti i nositi sve ono što proživljava cijeli narod. Sve ovisi o ljudima, stvorenoj kritičnoj masi i društvenom ozračju koje prevladava u nekoj sredini, ovdje konkretno o razumijevanju prijelomne situacije odgovornih ljudi Crkve i crkvenih zajednica. Povijesno pamćenje govori da su se manje sredine znale bolje nositi sa svakovrsnim problemima.

Specifičnosti Krka. Od 1945. do 1990. godine sustavno su bile potiskivane vjerske, duhovne i narodne vrijednosti hrvatskog društva. U to je vrijeme Krk imao od ukupnog broja stanovnika – koji je bio smanjen odlaskom domaćih ljudi u iseljništvo, a povećan dolaskom novih ljudi u industrijska postrojenja *Dine, June* i u turizam – više od 90 posto rimo-katolika. Kad su nastale promjene, jasno je da su duhovne sastavnice, koje su tijekom duge povijesti oblikovale općeprihvaćene vrijednosti Krčana, došle do punog izražaja, i to gotovo spontano. (Prisjetimo se, među ostalim, da je Krk „kolijevka glagoljice“, „središte“ Bašćanske ploče itd.)

Dakle, upravo na prijelazu iz 80-ih u 90-e godine prošloga stoljeća crkvena uloga u društvenim promjenama došla je do punog izražaja. Može se reći da se to nije dogodilo odviše deklarativno, mahanjem zastavama, nego operativno u praktičnom prihvaćanju onoga što je bilo potisnuto. Naime, strah je bio utjeran u mekane otočne ljude i svakome trijeznome bilo je jasno da se neke stvari radi prešutno.

Smjena na biskupskoj stolici. Drugi element, koji mi se čini poprilično važnim, jest prirodna smjena na krčkoj biskupijskoj stolici 1989. godine. Naime, dugogodišnji krčki biskup Karmelo Zazinović umirovljen je zbog životne dobi i bolesti, a naslijedio ga je tada najmlađi biskup u Europi, sadašnji zagrebački nadbiskup i kardinal Josip Bozanić. Ta promjena na biskupijskoj stolici, kada, dakle, dolazi novi čovjek s novim i tekućim idejama toga vremena, kao i sveukupne promjene na društvenom planu, sigurno su oblikovale opće stanje ovoga područja. Nekoliko godina poslije (1997.) krčki je biskup preuzeo upravu Zagrebačke nadbiskupije, što je također znakovito. Budući da je, kako je prije bilo rečeno, Krk tada imao više od 90 posto katoličkog stanovništva, potpuno je normalno da je porasla vjerska i narodna svijest te da je nastalo svojevrсно „buđenje“.

Crkva stvarala ozračje. A kako je to utjecalo na političku klimu? Iako Crkva, naravno, nije stvarala političke stranke – na Krku se ne događa da se bilo koji svećenik jasno opredjeljuje za određenu političku opciju i da to ističe – ona je, što je bilo vrlo važno, svojim djelovanjem stvarala ozračje koje je pogodovalo svim onim društveno-političkim promjenama koje su bile u tijeku. Dakle, tadašnja situacija u Crkvi na Krku, povoljna klima među crkvenim predvodnicima u Biskupiji, kao i uska suradnja sa svećenstvom po župama, pomogli su u prijelomnom trenutku lakše odvijanje tranzicije tijekom posljednjeg desetljeća prošloga stoljeća.

Povijesno sjećanje. Napomenimo na ovome mjestu nekoliko zanimljivih činjenica. Iako je Krk naizgled uvijek bio na periferiji povijesnih događanja, u određenim su se prilikama ovdje događali važni poticaji za šire hrvatsko okruženje. Prisetimo se nekih. Godine 1897. na otok Krk došao je novi biskup Antun Mahnić koji nije poznao glagoljicu. Okružen krčkim svećenstvom brzo je shvatio svu vrijednost glagoljice, iako su mnogi mislili da će se dogoditi suprotno, tj. da će njegovim dolaskom, u presudnom trenutku kad se glagoljica sve više vrednovala pod nacio-

nalnim vidom, ona zauvijek nestati. Dakle, umjesto ukidanja glagoljice, na Krku se osniva Staroslavenska akademija koja i danas djeluje u Zagrebu pod nazivom *Staroslavenski institut*. Iz Krka je u Mahnićevo vrijeme krenuo Hrvatski katolički pokret i proširio se po cijeloj domovini. Osniavanjem kreditnih zadruga, tzv. *posujilnica*, na poticaj biskupa u mjestima Krčke biskupije početkom 20. stoljeća onemogućen je rad lihvara i praktički je lihva nestala tijekom nekoliko godina. U vrijeme dok je Austro-Ugarska odbrojavala svoje zadnje dane, 1918. godine u Biskupskom dvoru u gradu Krku osnovan je Općinski odbor Narodnog vijeća, a svećenici privremeno preuzimaju vodeće funkcije. Zbog protjerivanja hrvatskih svećenika s Cresa i Lošinja poslije Prvoga svjetskog rata u biskupijskoj se kancelariji pišu apeli Mirovnoj konferenciji, iako bez uspjeha jer sila ne mari za pravdu. Moglo bi se nanizati još mnogo primjera, ali dostatni su i ovi navedeni.

***

Dakle, ovim smo primjerima iz povijesti željeli istaknuti da su se u određenim povijesnim trenucima odvijala važna događanja za širu hrvatsku povijest u perifernim mjestima, rekli bismo negdje u zavjetrini, izvan središta. Stoga nije ni čudno što je upravo na ovome otoku nastao nacrt prvoga hrvatskog Ustava. A uloga Crkve u vrijeme njegova nastajanja može se prepoznati u stvaranju svijesti kod vjernika i poticanju na rad za opće dobro.